

**การจัดการความรู้ (KM) สาขาวิชาการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
เรื่อง “กลยุทธ์การสอนแบบ Active Learning เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้
ของนิสิตพยาบาลศาสตร์ มศว.
วันที่ 9 กรกฎาคม 2562 เวลา 10.00-12.00 น.**

รายชื่อผู้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1. ผศ. ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล	ประธาน (คุณเอื้อ)
2. อ. วันเพ็ญ รักษ์ปวงชน	Facilitator (คุณอำนวย)
3. ผศ. ลาวัญย์ รัตนเสถียร	สมาชิก (คุณกิจ)
4. อ.วิไลกุล หนูแก้ว	สมาชิก (คุณกิจ)
5. อ.ดร. วชิร ดำนกุล	สมาชิก (คุณกิจ)
6. อ.ภารดี บุญเพิ่ม	สมาชิก (คุณกิจ)
7. อ.พทุฑธวรรณ อินตะนัย	สมาชิก (คุณกิจ)
8. อ.ทิพวรรณ เอี่ยมเจริญ	สมาชิก (คุณลิขิต)

ประเด็นที่เลือกแลกเปลี่ยนเรียนรู้

“การจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Based Learning : IBL)”

การนำรูปแบบ IBL มาใช้ในรายวิชา พรก 409 ประเด็นปัญหาและแนวโน้มของวิชาชีพการพยาบาล
ภาคการศึกษา ฤดูร้อน ปีการศึกษา 2561 โดยอาจารย์วันเพ็ญ รักษ์ปวงชน มีวิธีการดังนี้

จากการได้นำรูปแบบ IBL ไปใช้โดยแบ่งระยะเวลาการพบกลุ่ม (จำนวน 8 คน) 4 ครั้ง ตามแผนที่แนบ ดังนี้
ครั้งที่ 1 อาจารย์เปิดประเด็นปัญหาให้นิสิตสืบค้น ในหัวข้อ “ความจำเป็นที่พยาบาลต้องรู้กฎหมาย
และจริยธรรม” นิสิตทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นตามความรู้ที่มีอยู่ แล้วนำกลับไปสืบค้น

ครั้งที่ 2 นิสิตนำเสนอข้อมูลจากการสืบค้น แล้วอาจารย์ช่วยเปิดประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์
ด้านกฎหมายและจริยธรรม นิสิตทุกคนช่วยกันวิพากษ์

ครั้งที่ 3 นิสิตนำเสนอรูปแบบการนำเสนอ ตามประเด็นที่ได้ทำ IBL ไว้

ครั้งที่ 4 นิสิตทดลองนำเสนอตามรูปแบบที่กำหนดในครั้งที่ 3 พร้อมสื่อการนำเสนอ ได้แก่ power
point, VDO clips, pdf files

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชฎาภรณ์ วัฒนวิไล เล่าประสบการณ์ที่เคยผ่านการอบรมวิธีการสอนแบบ IBL
โดยวิทยากรที่มาจากประเทศอังกฤษ ที่จัดอบรมโดยคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ว่า เป็นลักษณะ
การสร้างโจทย์ หรือสถานการณ์ปัญหา ให้ผู้เรียนได้พยายามใช้ความรู้เดิมที่แต่ละคนมีมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน
แล้วตั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพิ่มเติม ผู้สอนมีหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดความกระตือรือร้นในการสืบเสาะ
ความรู้เท่านั้น ต้องให้เวลาผู้เรียนในการเปิดและปิดโจทย์คล้ายกับ PBL แต่ความแตกต่างคือ สามารถใช้กับ
กลุ่มผู้เรียนที่มากถึง 20 คนต่อกลุ่มได้

สรุปประเด็นที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-based learning: IBL) หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ข้อเท็จจริง และสารสนเทศ โดยการตั้งคำถามมีพื้นฐานมาจาก constructivist theory ซึ่งเชื่อว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างมาแล้วไม่มากนัก ก่อนที่ผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนให้เน้นว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง และการเรียนรู้เรื่องใหม่จะมีพื้นฐานมาจากความรู้เดิม ดังนั้นประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง กระบวนการเรียนรู้ (Process of learning) ที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่ได้เกิดจากการบอกเล่าของครู หรือผู้เรียนเพียงแต่จดจำแนวคิดต่างๆ ที่มีผู้บอกเล่าให้ฟังเท่านั้นแต่การเรียนรู้ตามทฤษฎี constructivist เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้ใช้การคิดอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของการแก้ปัญหา และได้ทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกิดเป็นความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ด้วยตนเอง โดยทำการสืบค้น เสาะหา สืบค้น ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ จนทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเกิดการรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย จึงจะสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ของผู้เรียนเอง และเก็บเป็นข้อมูลไว้ในสมองได้อย่างยาวนาน สามารถเรียกกลับมาใช้ได้เมื่อมีสถานการณ์ใดๆ มาเผชิญหน้า (กุลธิดา ท้วมสุข, 2554; นิพนธ์ จันเสน, 2557) ดังนั้น การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ จึงเป็นวิธีการหรือแนวทางที่ทำให้ผู้เรียนสร้าง หรือได้รับองค์ความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง ผ่านกระบวนการสำรวจตรวจสอบ หรือการทดลอง โดยมีครู ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วย (Facilitator) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักได้ว่า เราต้องรู้ความรู้อะไร (How we know what we know) มากกว่าคำว่า เรารู้ความรู้อะไร (We know what we know) (กมลวรรณ กัญญาประสิทธิ์, 2558)

ในการเรียนการสอนทางการพยาบาลพบว่า การนำ Inquiry-based learning มาใช้ในการเรียนการสอนช่วยเพิ่มคะแนน post-test, ความพึงพอใจและการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่เรียนวิชาการพยาบาลสูตินรีเวชศาสตร์ได้ (Metwally, Ebrahim & husseiny, 2017)

คุณลักษณะเฉพาะของการจัดการเรียนการสอนแบบ Inquiry Based Learning มี 5 ข้อ (5Es) คือ

1. ผู้เรียนตั้งคำถามทางวิทยาศาสตร์ โดยคำถามเกิดจากการสังเกต เกิดปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ ขึ้นในตนเอง ซึ่งคำถามสามารถตรวจสอบหรือตั้งสมมุติฐานผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การฝึกตั้งคำถามและคำตอบด้วยความรู้เดิมที่อยู่ต่ออาศัยพื้นฐานว่าผู้สอนและทุกคนในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นและความรู้พื้นฐานของแต่ละคนอย่างเท่าเทียม เสมอภาคกัน

จากคุณลักษณะข้อ 1 ประสบการณ์ที่ได้นำมาปฏิบัติพบว่า

- ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องเรียนรู้ “อาจารย์คะ วิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยในประเทศไทยและ AEC พรบ./กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยและผลกระทบต่อการศึกษาพยาบาลในประเทศไทยและ AEC.”

“พวกหนูต้องหา พรบ./กฎหมายที่เกี่ยวข้องแบบไหนคะ”

- ผู้สอนตั้งคำถามว่า “ทำไมพยาบาลต้องรู้กฎหมายและจริยธรรม” แล้วให้นิสิตทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นตามความรู้ที่มีอยู่เดิม โดยไม่กำหนดกรอบคำตอบ และในแต่ละคำตอบกระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถามต่อจากคำตอบนั้นๆ ว่าต้องรู้อะไรอีก ยกตัวอย่างเช่น

จากคำตอบที่ 1 A: รู้ขอบเขตในการปฏิบัติงานตามบทบาทพยาบาลวิชาชีพ

ผู้สอนตั้งคำถามต่อว่า “ขอบเขตในการปฏิบัติงานตามบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ ถูกบัญญัติไว้ที่ใด”

คำตอบที่ 2 A: พรบ.วิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ เป็นต้น

ในการดำเนินการตามคุณลักษณะที่ 1 Engagement ทำให้ผู้เรียนเข้าถึง เข้าใจอย่างกระจ่างในแต่ละประเด็นของกฎหมาย/จริยธรรมทั้งของไทยและใน AEC

จากประสบการณ์การนำไปใช้ร่วมกับความรู้ทางทฤษฎี การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการตั้งคำถามและเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ ใช้ทักษะการตั้งคำถาม และให้เวลาในการถามและหาคำตอบจากความรู้ที่มีอยู่เพื่อให้เกิดความกระจำทุกคำถาม ซึ่งไม่ควรน้อยกว่า 3 ชั่วโมง

2. ผู้เรียนให้ความสำคัญกับหลักฐานที่ใช้ในการตอบคำถามทางวิทยาศาสตร์ ฝึกประเมินข้อดีข้อด้อย

จากคุณลักษณะข้อ 2 Exploration ขั้นตอนนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนไปสืบเสาะแสวงหาความรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับกฎหมายและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พร้อมทั้งระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือสูง ให้เวลากับผู้เรียน 1 สัปดาห์

3. ผู้เรียนสร้างคำอธิบายจากข้อมูลและหลักฐานที่มีอยู่

จากคุณลักษณะข้อที่ 3 Explanation ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนหากรณีศึกษามาเชื่อมโยงตามประเด็นกฎหมายที่ผู้เรียนได้สืบเสาะ พร้อมกับนำเสนอเรื่องเล่าจากประสบการณ์ของผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ประเด็นเชิงกฎหมายและจริยธรรม ให้เวลากับผู้เรียน 1 สัปดาห์ แต่ถ้ามีข้อจำกัดด้านเวลาสามารถที่จะทำข้อ 2, 3 และ 4 ในเวลา 2 สัปดาห์ได้

4. ผู้เรียนเชื่อมโยงคำอธิบายเข้ากับหลักการ หลักฐานเชิงประจักษ์และความรู้ทางวิทยาศาสตร์

จากคุณลักษณะข้อที่ 4 Elaboration ผู้เรียนรับฟังสรุปข้อมูลรายละเอียดกรณีศึกษาจากข้อ 3 แล้วออกแบบวิธีการนำเสนอในการสัมมนา ผู้สอนคอยกระตุ้นด้วยคำถาม “หากนำเสนอแบบนี้ ผู้ฟังจะตอบสนองอย่างไร” ในทุกรูปแบบที่นิสิตเสนอมานี้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการ หากเห็นว่าดีกว่าวิธีการที่นำเสนอไว้ก่อนหน้า ให้เวลากับผู้เรียน 1 สัปดาห์

5. ผู้เรียนสื่อสาร ถ่ายทอด และแสดงให้เห็นถึงความสมเหตุสมผลของคำอธิบายที่สร้างขึ้น

จากคุณลักษณะข้อที่ 5 ผู้เรียนสรุปความรู้ และถ่ายทอดโดยการเป็นผู้นำสัมมนา ด้วยรูปแบบตามข้อ 4 เช่น Role play, VDO clip, Power point และ Game เป็นต้น โดยใช้เวลาในการนำเสนอความรู้ใหม่ครั้งหนึ่งของการทำกิจกรรมตามข้อ 1

การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งเทคนิคและวิธีการสอนที่สอดคล้องกับหลักการของการเรียนการสอนแบบสืบเสาะ (Inquiry Based Learning) นั้น ประกอบด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem based learning), การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project based learning), การเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองเป็นฐาน (Model based learning) (นิพนธ์ จันเลน, 2557), การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด (Thinking Based Learning), การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning), การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning), การเรียนรู้การบริการ (Service Learning), การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery Learning) เป็นต้น

แนวปฏิบัติในการนำความรู้มาปรับใช้

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความรู้ที่ได้รับข้างต้น สามารถนำมาสร้างแนวปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การเปิดประเด็นปัญหาจากโจทย์สถานการณ์ สิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมตัว มีดังนี้
 - 1) สร้างสถานการณ์ ประเด็นที่ต้องการให้ผู้เรียนสืบค้น สถานการณ์ต้องมีความสมบูรณ์ มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้
 - 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนล่วงหน้า
 - 3) ผู้สอนเปิดประเด็น หรือสถานการณ์โดยอาศัยความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในบทบาทเป็น Facilitator ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำในการถามคำถาม แล้วนำคำตอบของผู้เรียนแต่ละคนมาสร้างประเด็นคำถาม เพื่อหาคำตอบต่อไปเรื่อยๆ โดยใช้หลักความเชื่อว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกคน มีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างมาแล้วไม่มากก็น้อย
 - 4) กระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน โดยใช้หลักการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 5) ให้โอกาสผู้เรียนใช้เวลาเพิ่มเติมในการสืบเสาะหาความรู้ที่แท้จริงโดยอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์ในการสร้างความเชื่อมั่นของความรู้พื้นฐานเดิมและต่อยอดความรู้ใหม่
2. การปิดประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ สิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมตัว มีดังนี้
 - 1) ให้ผู้เรียนรายงานสิ่งที่สืบเสาะได้
 - 2) ผู้สอนและกลุ่มช่วยตรวจสอบความสมบูรณ์ และความเหมาะสมของเนื้อหา การอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ
 - 3) สรุปและปิดประเด็นให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
 - 4) ให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับข้อดีและจุดที่ควรพัฒนาต่อไปของผู้เรียน
 - 5) ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้เป็นเล่มรายงานส่งตามเวลาที่กำหนด

การวางแผนเพื่อใช้ในการเรียนการสอน ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2562

ใช้ในรายวิชา พสศ 343 การพยาบาลครอบครัวและการผดุงครรภ์ 2 หัวข้อ การพยาบาลมารดาและทารกที่มีภาวะเลือดออกในครั้งหลังของการตั้งครรภ์ โดย

1. เปิดโจทย์ 3 ชั่วโมง ให้ผู้เรียนสืบเสาะแสวงหาความรู้ 1 สัปดาห์
2. ปิดโจทย์ สรุปความรู้ใหม่ 3 ชั่วโมง

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). 5 คุณลักษณะสำคัญของการสืบเสาะหาความรู้ (5 Essential features of inquiry). (เอกสารประกอบการสอน ศูนย์วิทยาศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ PDF). สืบค้นจาก [http://sciedcenter.swu.ac.th/Portals/25/Documents/News/5 Essential features of inquiry_Kamonwan.pdf?_=1434440007462](http://sciedcenter.swu.ac.th/Portals/25/Documents/News/5%20Essential%20features%20of%20inquiry%20Kamonwan.pdf?_=1434440007462) สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2562
- กุลธิดา ท้วมสุข. (2554). Teaching Information Literacy for Inquiry-based Learning. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 29(1): 75-77.
- นิพนธ์ จันเลน. (2557). Inquiry กำลังจะหายไป. *นิตยสาร สสวท.*, 42(186); 6-9.
- Metwally,N.S., Ebrahim, R.M., and Hussein, A. (2017). Effect of Inquiry-Based Learning versus Conventional Approach on Maternity Nursing Students' Satisfaction, Motivation and achievement. *World Journal of Nursing Sciences*, 3 (2): 33-44.